

ЛІТЕРАТУРА:

1. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» / Кузнецов В.О., Мухін В.В., Буров О.Ю., Сидорчук Л.А., Шкробець С.А., Заплатинський В.М. Інформаційний вісник: Вища школа. Київ. 2001. № 6. С. 6–17.
2. Король В.М., Мусієнко В.П., Токова Н.Т. Організація самостійної роботи студентів. Черкаси: ЧДУ, 2003. 216 с.
3. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. 2-ге вид., доп. Київ: Академвидав, 2010. 456 с.
4. Козаков В.А. Самостійна робота студентів як дидактична проблема. К.: НМК ВО, 1990. 62 с.
5. Біда О.А., Савченко О.П. Сучасні тенденції в організації самостійної роботи студентів ВНЗ. Е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». 2010. № 2. С. 14. URL: <http://intellect-invest.org.ua/>
6. Черних В.П., Кайдалова Л.Г., Зупанець І.А. [та ін.]. Самостійна робота студентів: методичні рекомендації для викладачів. Харків: НФаУ, 1999. 36 с.
7. Калашник Н.Г., Вертегел В.Л. Самостійна робота – потужний засіб сучасної освіти і виховання: навчально-методичний посібник з питань формування естетичних смаків студентської молоді навчально-виховному процесі. Запорізький національний університет, 2005. 326 с.

УДК 377.3

СУЧАСНІ НАПРЯМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ

Стойчик Т.І., к. пед. н.,
заступник директора з навчально-виробничої роботи
Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей

У статті здійснено науковий аналіз досліджень із проблеми управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців та зроблено висновок про їх перспективність. Порушена проблема конкурентоздатності фахівця автором розглядається «як рушійна сила пошуку нових можливостей економічного розвитку». Проведений ґрунтовний аналіз досліджень психологічних наук доводить, що науковцями розглядається більшість проблем, що стосуються взаємодії, взаємовпливу людини і середовища, та акцентує на недостатньому вивченні соціопсихологічних аспектів підготовки фахівців, що негативно позначається на взаємодії: особа – роботодавець – навчальний заклад.

Ключові слова: конкурентоздатний фахівець, заклад професійної освіти, управління якістю підготовки, наукові дослідження.

В статье осуществлен научный анализ исследований по проблеме управления качеством подготовки конкурентоспособных специалистов и сделан вывод об их перспективности. Затронутая проблема конкурентоспособности специалиста автором рассматривается «как движущая сила поиска новых возможностей экономического развития». Проведенный подробный анализ исследований психологических наук доказывает, что учеными рассматриваются в большинстве проблемы, касающиеся взаимодействия, взаимовлияния человека и среды, и акцентирует внимание на недостаточном изучении социопсихологических аспектов подготовки специалистов, что отрицательно сказывается на взаимодействии: личность – работодатель – учебное заведение.

Ключевые слова: конкурентоспособный специалист, заведение профессионального образования, управления качеством подготовки, научные исследования.

Stoichyk T.I. MODERN DIRECTIONS OF SCIENTIFIC RESEARCHES MANAGING QUALITY OF PREPARATION OF COMPETITIVE PROFESSIONALS

The author of the scientific article conducted a scientific analysis of research with problems of quality management in training of competitive specialists and a conclusion about their prospects is made.

In the article a competitive expert is considered by the author as “how the driving force behind the search for new opportunities for economic development”. The author conducted a detailed analysis of Psychological Science (carried out by the author of a detailed analysis of research psychology) proves that the scholars are considering most of the problems interaction, mutual influence of man and environment and emphasizes on insufficient study of socio psychological aspects of training specialists, which negatively affects the interaction: the person – the employer – the educational institution.

Key words: competitive expert, institution of professional education, quality management, scientific research.

Постановка проблеми. Система управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців – складне і динамічне явище, яке з часу отримання Україною незалежності стало предметом особливої уваги держави [6]. Основними причинами посиленої уваги держави до системи управління якістю підготовки стали: стратегічний курс України на інтеграцію в європейський та світовий простір; нові типи закладів професійної освіти (далі – ЗПО) в Україні; принципові відмінності в системі управління якістю у ЗПО в Україні та за її межами; складність в отриманні відповідної роботи за кордоном випускникам вітчизняних ЗПО.

Усі ці причини зумовлені специфікою суспільного ладу, притаманного попередньому періоду розвитку України. Тотальний державний контроль за системою підготовки фахівців відокремив вітчизняну систему професійної освіти від процесів розвитку систем освіти інших держав, а отже, від розвитку системи управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців та надання якісних освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. порушена проблема знайшла своє відображення у положеннях науковців, які здійснювали дослідження щодо пошуків шляхів формування конкурентоспроможності випускника вищого навчального закладу (Ю.М. Атаманчук, М.Ю. Россоха), фахівця-освітянина (Т.Ю. Андріяко, В.І. Бондар, Т.Д. Дем'янюк, Ю.І. Завалевський, С.В. Мудра, О.С. Пономарьов, С.М. Резнік, О.Г. Романовський, О.О. Романовська, Л.А. Руденко, Л.М. Сергеева), якості освітніх послуг та конкурентоспроможності фахівців (В.В. Зайченко, Т.В. Гавриленко).

Постановка завдання. Мета статті полягає у глибокому аналізі сучасних напрямів наукових досліджень з управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування конкурентоздатного фахівця пов'язано зі сферою наукових пошуків і узагальненням кращого та експериментального досвіду. Визначальним принципом сучасної педагогічної науки має стати антропоцентризм психолого-педагогічних знань, втілення якого в освітній процес людини, що навчається і стоїть перед вибором, має відкрити потенційний зміст унікальності людського буття.

Нині дедалі помітнішими стають зміни у масовій соціально-економічній свідомості. Зона найбільшої невизначеності ринкової інформації стає ареною прориву в майбутнє, де розгортається конкуренція, яка розуміється як пошук нових можливостей,

знань, досягнення успіху в роботі. У цьому контексті рушійною силою пошуку інноваційних можливостей є конкурентоздатний фахівець, який прагне досягти найбільш ефективного симбіозу своїх унікальних знань із ринковою ситуацією і тим самим забезпечити першість у конкуренції на ринку праці.

Якість підготовки конкурентоздатних фахівців для різних галузей промислового, сільськогосподарського виробництва та сфери послуг у різні часи здійснювалася на різних організаційно-методичних засадах, котрі не могли бути незмінними. Варто об'єктивно визнати, що на попередніх етапах у реалізації знайдених підходів було багато позитивного.

Наукові дослідження з проблем теорії і методики професійної освіти, теорії виховання, дидактики матимуть випереджувальний характер і спрямовуватимуться на прогнозування розвитку професійно-технічної (професійної) освіти, професійного навчання персоналу на виробництві, безробітних громадян, обґрунтування та проектування нових організаційно-педагогічних форм підготовки робітників, змісту професійної освіти, інноваційних технологій навчання і професійного виховання.

Розширення експериментальної роботи з цих проблем забезпечує експериментальну перевірку та експертизу інновацій у професійному навчанні, створення умов для впровадження результатів досліджень у практику роботи професійних та інших навчальних закладів. Здійснення наукових досліджень має ґрунтуватися на об'єднанні зусиль Національної академії наук, Національної академії педагогічних наук України, інших галузевих академій наук, науково-дослідних установ міністерств, відомств і підприємств, а також вищих навчальних закладів [5, с. 40].

Упродовж останніх років XXI ст. почали з'являтися наукові дослідження в галузі управління освітою загалом та окремих напрямів управління (організація, планування, фінансування тощо).

У наукових дослідженнях в Україні домінує економічний підхід при розгляді конкурентоспроможного підприємства та підготовки конкурентоздатного фахівця у процесі професійної освіти.

Серед наукових праць виділимо докторські дисертації Н.І. Верхоглядової «Управління конкурентоспроможністю вищої освіти в процесі формування людського капіталу» (2005) та О.С. Шніпка «Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації» (2008). Дослідники розглянули сутність, чинники, тенденції та суперечності

постіндустріальної глобалізації, показали значення державної підтримки вітчизняного виробника як засобу забезпечення його конкурентоспроможності, розробили концептуальні підходи до визначення конкурентоспроможності освіти як складової частини процесу забезпечення національних інтересів. Оцінено трансформацію процесу підготовки людського капіталу в розрізі регіонів, контексті результативності, сфері вищої освіти та розробленні методологічних підходів до оцінки ефективності вищої освіти [3, 7].

Наукові розвідки з економічних наук стосуються здебільшого досліджень із проблем підвищення конкурентоспроможності підприємств, а саме: дисертації О.О. Мезенцевої «Напрями підвищення конкурентоспроможності металургійних підприємств України» (2014); Т.В. Федорової «Підвищення конкурентоспроможності підприємств хлібопекарної галузі» (2015); І.М. Алтухової «Конкурентоспроможність продукції металургійного підприємства» (2010); О.В. Павлової «Конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування» (2008); Н.П. Вандяк «Конкурентоспроможність продукції цукробурякового виробництва і стратегія її підвищення» (2014).

Серед дисертаційних досліджень з економічних дисциплін нашу увагу привертають розвідки О.Я. Горинь «Управління конкурентоспроможністю освітніх послуг у сфері вищої освіти» (2016), І.М. Леган «Конкурентоспроможність молоді на ринку праці : шляхи забезпечення та напрями підвищення» (2015); Д.Г. Ратнікової «Підвищення конкурентоспроможності трудового потенціалу найманих працівників в умовах глобалізації» (2010), І.М. Геращенко «Конкурентоспроможність людських ресурсів на ринку праці» (2010).

Аналіз результатів дисертаційних досліджень останніх років дає змогу стверджувати, що мало уваги приділяється вивченню соціопсихологічних аспектів їх підготовки. Відсутність такого аналізу з використанням результатів цих розвідок впливає на досягнення оптимальної взаємодії «особа – роботодавець – навчальний заклад» у виборі стратегії і тактики підготовки конкурентоспроможних фахівців, їх використанні і відтворенні. Л.А. Дудко «Конкурентоспроможність спеціаліста в умовах ринкової економіки» (2004). Дослідниця вперше в соціологічній літературі показала значення конкурентоспроможності спеціаліста як інтегральної характеристики професійно-кваліфікаційних, особистісних і трудових властивостей індивіда та обґрунтувала

потребу й необхідність використання інноваційних педагогічних технологій у процесі відбору абітурієнтів, виявила мотиваційні чинники, які стимулюють формування конкурентоспроможного спеціаліста, навчання студентів [4].

Для нашого дослідження становлять науковий інтерес погляди психологічних наук на питання взаємодії людини і сервдовища, їхнього взаємовпливу і детермінації. Зокрема, кандидатські дисертації: О.І. Алексєєвої «Психологічне забезпечення розвитку конкурентоздатності управлінського персоналу освітніх організацій державної форми власності» (2016), де проаналізовано психологічні особливості розвитку конкурентоздатності управлінського персоналу освітніх організацій державної форми власності, наведено психологічні проблеми щодо розвитку конкурентоздатності управлінського персоналу освітніх організацій державної форми власності, психологічні типи конкурентоздатності управлінського персоналу, висвітлено результати ефективності впровадження системи тренінгів; Л.В. Галаган «Психологічні особливості розвитку конкурентоздатності безробітних-майбутніх підприємців» (2015); В.П. Хапілової «Соціально-психологічні умови формування конкурентоздатності майбутніх менеджерів» (2006), в якій дослідниця здійснила аналіз соціально-психологічних умов формування конкурентоздатності майбутніх менеджерів; О.А. Філь «Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до роботи в конкурентоздатній управлінській команді» (2006), де здійснено аналіз особливостей формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до роботи в конкурентоздатній управлінській команді, розроблено систему тренінгових програм для формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до роботи в конкурентоздатній управлінській команді, наведено результати її експериментального впровадження.

Важливою проблемою також є підготовка конкурентоспроможного спеціаліста як інноваційна потреба в умовах докорінних соціально-економічних суспільних змін: цілей трудової діяльності, умов їх досягнення, інтересів і потреб суб'єктів даного процесу, механізмів їх регулювання та ін.

Наукові розвідки, безумовно, базувались на досягненнях загальної теорії управління, напрацюваннях освітнього менеджменту. У класифікаторі наукових спеціальностей спеціальність 13.00.06 – теорія і методика управління освітою як галузь педагогічної

науки, яка досліджує методологічне, теоретичне і прикладне забезпечення функціонування і розвитку всіх рівнів управління освітньою галуззю з'явилась у 2006 р. (Постанова Президії вищої атестаційної комісії № 6-06/8 від 14.09.2006 р. «Про затвердження переліку паспортів у галузі педагогічних наук»).

Не залишилася поза увагою дисертація В.О. Бикової «Управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти», спеціальність – 13.00.06 (2013), де дослідниця здійснила наукове обґрунтування системи управління процесом формування конкурентоздатного фахівця у вищому навчальному закладі, розробила організаційно-педагогічне забезпечення функціонування та розвитку системи управління його формуванням. Автор наукової розвідки визначила конкурентоздатність фахівця як складну, багаторівневу інтегральну властивість, яка дозволяє особистості відповідно до її індивідуальних властивостей, потреб, прагнень брати участь і отримувати переваги в конкурентних відносинах у вибраній сфері професійної діяльності; визначила структурні компоненти конкурентоздатності фахівця (аксіологічний, когнітивний, особистісний, професійний), детерміновано рівні сформованості досліджуваного феномена (низький, середній, високий) та розкрито їх зміст [2].

Останніми роками теорія і методика професійної освіти (13.00.04) отримала результати наукового дослідження С.М. Безбородих «Формування конкурентоспроможних майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки» (2016). У рукописі на основі аналізу наукової літератури визначено стан розробленості проблеми формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки, теоретико-методологічні засади її формування, розкрито сутність та структуру досліджуваного феномена; обґрунтовано педагогічні умови формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки [1].

Варто наголосити, що нині в Україні продовжуються наукові дослідження з напрямку управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців. Так, у Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології Національної академії педагогічних наук України закординовано теми:

– «Педагогічні умови формування конкурентоспроможності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки» (13.00.04), дослідник І.В. Бобирська;

– «Педагогічні умови підготовки конкурентоздатних кваліфікованих робітників сфери морського туризму в професійному навчанні (13.00.04), О.В. Кантур;

– «Формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників у професійних навчальних закладах сфери послуг» (13.00.04), О.М. Лісовська;

– «Формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців з інформаційних технологій у технічних коледжах» (13.00.04), О.В. Скорнякова;

– «Управління розвитком конкурентоспроможності загальноосвітнього навчального закладу» (13.00.06), А.М. Літкевич;

– «Психологічні особливості розвитку конкурентоспроможності фахівців туристичного бізнесу (19.00.10), І.Ю. Жовнер.

Протягом останніх років збільшилася кількість праць, де мова вже йде про підготовку конкурентоздатних фахівців і, відповідно, необхідність готувати конкурентоздатних випускників у ЗПО.

В.М. Кожеваткін приділив увагу розробці педагогічних умов формування конкурентоспроможності менеджерів туризму; В.В. Листопад – підготовці конкурентоздатного фахівця економічного профілю; А.Є. Спіцина – формуванню конкурентоздатності економістів у процесі вивчення фахових дисциплін; Л.М. Сергеева – підготовці науково-педагогічних працівників; О.В. Штепа – підготовці конкурентоздатних управлінських кадрів; О.Є. Чуба – розвиток конкурентоздатності викладача вищої школи тощо. Проте залишаються мало розробленими багато питань щодо пошуку оптимальної моделі управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити висновки про перспективність напрямів та тенденцій наукових досліджень з управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців. Збагачується предметне поле досліджень за рахунок фундаментальних проблем наук, пов'язаних із глобалізацією, трансформацією соціальних відносин, новим етапом науково-інформаційних змін, зростанням ролі ринкових відносин тощо. На жаль, мало висвітлюються спадкоємність досліджень та критичне переосмислення інтелектуальних досягнень попередників, що стає підґрунтям для подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безбородих С.М. Формування конкурентоспроможних майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Старобільськ, 2016. 272 с.

2. Бикова В.О. Управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06 / Дніпропетровський ун-т ім. А. Нобеля. Дніпропетровськ, 2013. 215 с.

3. Верхоглядова Н.І. Управління конкурентоспроможністю вищої освіти в процесі формування людського капіталу: дис. ... д-ра екон. наук: 08.02.03 / Дніпропетровський національний ун-т. Дніпропетровськ, 2005. 503 с.

4. Дудко Л.А. Конкурентоспроможність спеціаліста в умовах ринкової економіки: дис. ... канд. соціолог. наук: 22.00.04 / Інститут соціології. Київ, 2004. 196 с.

5. Сергеева Л.М. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: теорія і методика: монографія. Херсон: Айлант, 2013. 452 с.

6. Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах: навч. посіб.: у 2 ч. Ч. 1: Теоретичні засади формування систем управління якістю надання освітніх послуг / кол. авт.; за заг. ред. чл.-кор. НАН України В.С. Загорського. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 136 с.

7. Шнипко О.С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації. Київ: Наукова думка, 2003. 324 с.

УДК 378.147:376-051

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTІ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТА ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ

Федорова Н.В., старший викладач кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені професора Т.І. Поніманської
Рівненський державний гуманітарний університет

У статті аналізуються концептуальні засади формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки. Гуманістична педагогічна професійна позиція майбутнього логопеда розглядається як установка на особистість дитини, її розуміння і прийняття та здатність здійснювати різні види міжсуб'єктної взаємодії. Визначаються компоненти та критерії гуманістичної педагогічної позиції майбутнього логопеда та рівні її сформованості у студентів. Описуються методи діагностики та аналізується рівень сформованості когнітивного компонента гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів.

Ключові слова: гуманістична педагогічна позиція, компоненти та критерії гуманістичної педагогічної позиції майбутнього логопеда, методи діагностики, когнітивний компонент.

В статье анализируются концептуальные основы формирования гуманистической педагогической позиции будущих логопедов в процессе профессиональной подготовки. Гуманистическая педагогическая профессиональная позиция будущего логопеда рассматривается как установка на личность ребенка, его понимание и принятие и способность осуществлять различные виды межсубъектного взаимодействия. Определяются компоненты и критерии гуманистической педагогической позиции будущего логопеда и уровни ее сформированности у студентов. Описываются методы диагностики и анализируется уровень сформированности когнитивного компонента гуманистической педагогической позиции будущих логопедов.

Ключевые слова: гуманистическая педагогическая позиция, компоненты и критерии гуманистической педагогической позиции будущего логопеда, методы диагностики, когнитивный компонент.

Fedorova N.V. DIAGNOSTICS OF THE COGNITIVE COMPONENT'S COMPATIBILITY OF THE HUMANISTIC PEDAGOGICAL POSITION OF FUTURE SPEECH THERAPISTS

The article analyzes the conceptual principles of forming the humanistic pedagogical position of future speech therapists in the process of vocational training. The humanistic pedagogical professional position of the future speech therapist is seen as focus on the personality of the child, understanding and accepting him, as well as the ability to perform various types of inter-subjective interaction. The components and criteria of the humanistic pedagogical position of the future speech therapist and the level of its formation in students are determined. The methods of diagnostics are described and the level of formation of the cognitive component of the humanistic pedagogical position of future speech therapists is analyzed.

Key words: humanistic pedagogical position of future speech therapists, components and criteria of the humanistic pedagogical position of the future speech therapist, the methods of diagnostics, cognitive component.

Рівень свідомості нації та ступінь розвитку суспільства визначається рівнем підтримки, гуманізму і толерантності у ставленні до осіб з особливими потребами. Саме тому нині відбувається орієнтація

українського суспільства на демократичні принципи, гуманізацію навчально-виховного процесу, впровадження інклюзивного освітнього середовища. Законом України Про освіту в новій редакції (2017), а